

VELIKOST ZTRÁT

*jako ukazatel
stupně bojeschopnosti*

V rozhodovacích a plánovacích procesech, zejména v průběhu boje a operace, je velmi často nutné vyhodnotit stupeň bojeschopnosti protivníka. Při hodnocení vycházíme vždy z toho o kolik byla snížena bojeschopnost protivníka v porovnání s původním stavem, neboli kolik ztrát utrpěl protivník v důsledku naší bojové činnosti.

Velikost ztrát se tedy všeobecně používá jako ukazatel stupně zničení. Ze stupně zničení protivníka posuzujeme zpětně i stupeň bojeschopnosti. Kritickým mezníkem velikosti ztrát je dosažení takového stupně zničení, při kterém nepřítel ztrácí schopnost klást útočícím vojskům organizovaný odpor. K stanovení číselného vyjádření kritického mezníku velikosti ztrát využíváme v podmínkách vedení boje bez použití jaderných zbraní zkušenosti z minulých válek. Za Velké vlastenecké války SSSR se pokládala divize, jež utrpěla více než 50 % ztrát původního stavu, za nebojeschopnou a při ztrátách více než 75 % za zcela zničenou. Podle výsledků výzkumu jednotlivých bojů za druhé světové války jednotky, útvary a svazky pozemních vojsk přerušovaly zteč již při 20–40 % ztrátách a ztrácely v obraně odolnost při ztrátách 50–60 % (v porovnání s původním stavem). Zkušenosti Sovětské armády z minulé války však rovněž přesvědčivě ukazují, že je možné pokračovat v aktivní útočné činnosti i při větších ztrátách (více než 40 %), v podmínkách nevýrazné převahy nebo i při rovnováze sil, ovšem proti nepříteli, jež ztratil morální odolnost.*).

Všechny takto vyjadřované ztráty se vztahují na početní stavy vojsk, tj. osoby, bez ohledu organizačního začlenění a logicky se vyvozuje, že současně

*) Viz Vojennaja mysl, 1970, č. 7, str. 37–43.

bude ve stejné výši zničena i bojová technika (buď přímo zničena, nebo nebude bojeschopná v důsledku zničení obsluhy).

Vzniká otázka, zda v soudobých podmínkách, zejména při vedení boje s použitím jaderných zbraní, platí stejné číselné ukazatele a metoda jejich stanovení pro hodnocení stupně ničení nepřítele. A dále, zda při soudobé nasycenosti vojsk bojovou technikou zcela odlišné kvality a při podstatně zvýšené ochraně živé síly na bojišti, jsou pro stanovení stupně bojeschopnosti rozhodující ztráty, vyjádřené jen v osobách.

Použití jaderných zbraní nutně vyžaduje zahrnout jako ukazatel bojeschopnosti, mimo dosud všeobecně používané, i psychologický stav vojsk po skutečných jaderných úderech. Při rostoucí mechanizaci a automatizaci jak zbraňových systémů, tak i procesů velení mohou ztráty v této „pomocné“ technice podstatně ovlivnit i skutečný stav bojeschopnosti vojsk. K dočasné ztrátě bojeschopnosti může dojít i v důsledku vyřazení řídicích prvků, aniž by byla zničena vlastní zbraň s obsluhou. Opačně pak ničivými účinky zbraní hromadného ničení je možné zničit živou sílu (obsluhy), aniž by byly zničeny vlastní zbraně. Jen tyto, určitě ne všechny, uvedené skutečnosti, které charakterizují soudobé podmínky vedení boje, by měly ovlivnit dosavadní názory na ukazatele hodnocení stavu bojeschopnosti vojsk na základě jim způsobených ztrát. Jako rozhodující ukazatel pro zhodnocení stavu bojeschopnosti vojsk bývají zpravidla uváděny:

- početnost (kvantita) vojsk a bojové techniky,
- kvalita (vycvičenosti) osob a bojové techniky,
- morální stav vojsk,
- umění velitelského sboru.

Pro naši problematiku, tj. hodnocení stavu bojeschopnosti na základě ztrát, bude rozhodující zkoumat ukazatele kvantity a kvality. Předem je třeba uvést, že jeden z rozhodujících ukazatelů, morální stav vojsk, lze velmi těžko vyjádřit číselně, i když je bezpodmínečně nutné s ním počítat při konečných úvahách a rozhodnutích.

Budeme-li hodnotit bojeschopnost na základě ztrát u dvou proti sobě stojících stran, které jsou naprosto shodné ve všech ukazatelích, pak menší ztráty u jedné strany vyjadřují současně vyšší bojeschopnost a převahu nad druhou stranou.

Víme však, že v konkrétních podmínkách se vojska protivníků budou od sebe lišit prakticky ve všech ukazatelích. Stanovení reálných a správných ukazatelů, které můžeme vyjádřit i číselně a zahrnout všechna kritéria hodnocení, je rozhodující při výpočtu poměru sil. Zaměříme se proto jenom na možné metody stanovení stupně bojeschopnosti na základě ztrát u protivníka, bez srovnání se stavem vlastních vojsk. Tento způsob je nutný při plánování i rozhodování, kdy na základě již vypočítaného poměru sil máme určit, jaké ztráty musíme způsobit nepříteli, abychom dosáhli výhodného poměru sil, nebo kdy na základě jaderných úderů máme stanovit o kolik byla snížena bojeschopnost protivníka.

Každý útvar, svazek, svaz, atd. se skládá organizačně z určitého počtu jednotek, útvarů, svazků, obecně tedy prvků bojové sestavy, které však z hlediska bojeschopnosti nemají stejnou hodnotu, tj. stejnou měrou k vytváření stupně bojeschopnosti. Pro názornost posuzujeme z tohoto hlediska motorizovanou divizi NSR. Za rozhodující prvky její sestavy můžeme považovat:

- motorizované a tankové prapory,

- baterii Honest John,
- smíšený dělostřelecký oddíl (203 mm H, 175 mm K, 110 mm RM),
- dělostřelecké oddíly 155 mm H,
- velitelské stanoviště divize.

Ostatní prvky sestavy (ženijní, PVO, průzkumné, atd.) jsou předurčeny k zabezpečení bojové činnosti těchto rozhodujících prvků. Protitankové prapory v tomto konkrétním případě nepočítáme za samostatné prvky sestavy, protože v bojové situaci budou působit po částech v sestavách praporů.

Stav těchto rozhodujících prvků sestavy divize vyjadřuje i hodnotu její bojovschopnosti. To znamená, že i ztráty v těchto rozhodujících prvcích podstatně ovlivní hodnotu bojovschopnosti divize.

Z hlediska použití jaderných zbraní, tvoří tyto prvky sestavy divize i základní cíle pro jaderné údery. To znamená, že pro úplné zničení (100 %) motorizované divize NSR by bylo třeba zničit všechny tyto rozhodující prvky. Ve skutečnosti představují tyto prvky do 20 cílů pro jaderné údery:

- mopr a tpr 9 cílů
- baterie HJ 1 cíl
- smíšený dělostřelecký oddíl ... 3—5 cílů
- dělostřelecké oddíly 155 mm 3 cíle
- VS divize 1 cíl

celkem 17—19 cílů (bez posilových prostředků).

Proto můžeme říci, že stupeň bojovschopnosti motorizované divize NSR určují ztráty v těchto rozhodujících prvcích její bojové sestavy.

Příklad:

Po jaderných úderech na mod (NSR) bylo zničeno:

- dva mopr a dva tpr,
- baterie HJ,
- dva dělostřelecké oddíly 155,
- VS divize.

To je celkem 8 rozhodujících prvků z celkového počtu 18, čili 44 % ztrát — bojovschopnost divize je snížena na 56 % původního stavu.

Další otázkou je při jakém stupni ztrát v soudobých podmínkách je ještě divize bojovschopná, kdy bojovschopnost ztrácí a kdy je zcela zničena. Při vedení boje **bez použití jaderných zbraní** můžeme plně aplikovat zkušenosti z Velké vlastenecké války. Při ztrátách více než 50 % hodnot divizi jako celek nebojovschopnou. Bojová činnost zbylých částí nebude organizovaně řízena a tyto části jsou schopny pouze na jednotlivých úsecích plnit dočasně dílčí úkoly. Převyšší-li ztráty 75 %, je divize zničena a nebude schopna klást útočícím vojskům jakýkoliv organizovaný odpor.

Při použití jaderných zbraní musíme brát v úvahu, i při stanovení stupně bojovschopnosti na základě ztrát, rozhodující kritérium morální a psychický stav těch vojsk, které nebyly přímo jadernými údery zasaženy a nemají fyzické ztráty. Můžeme očekávat, že zejména na morálně méně odolná vojska budou jaderné údery v jejich blízkosti mít značný vliv. Zejména půjde-li o první jaderné

úderu, naprosto nový jev, dosud pro vojska neznámý, ale s „teoreticky“ známými možnými důsledky (zejména strach z účinků pronikavé radiace). Psychika vojsk a tím i jejich schopnost pokračovat v boji se stejnou intenzitou, bude určitě narušena. Lze tedy předkládat, že i při nižších fyzických ztrátách k vyššímu snížení bojeschopnosti, než v boji vedeném bez použití jaderných zbraní.

Názory na tuto otázku jsou různé. Někteří autoři (zejména západní vojenská teoretikové) uvádějí, že již při 20 % ztrátách, způsobených jadernými úderu, může celý svazek ztratit bojeschopnost, alespoň dočasně. Reálnější jsou jistě názory sovětských autorů, kteří doporučují počítat se stupněm fyzických ztrát asi o 10 % nižším. To znamená, že při 40 % ztrátách, způsobených převážně jadernými úderu, by svazek jako celek ztratil bojeschopnost a při ztrátách nad 60 % by došlo k jeho úplnému zničení.

Přijetí takových orientačních norem může podstatně ovlivnit plánovací a rozhodovací proces velitelů a štábů. Zejména plánování použití jaderných zbraní, tj. stanovení počtu jaderných úderů, nutných k zničení nepřátelských uskupení pozemních vojsk.

Vyjdeme-li z těchto norem, bude třeba ke zničení nepřátelského svazku jadernými zbraněmi plánovat tolik jaderných úderů, aby bylo zničeno od 40 do 60 % hlavních prvků bojové sestavy svazků, tj. těch, které vytvářejí jeho bojeschopnost. Jestliže jsme tedy vyhodnotili, že rozhodující prvky sestavy nepřátelské divize představují okolo 20 cílů pro jaderné úderu, bude třeba k dosažení ztráty bojeschopnosti svazku plánovat nejméně 8 úderů a ke zničení nejméně 12 jaderných úderů odpovídající mohutnosti. Při konkrétním plánování nemůžeme brát jen počet úderů, ale i mohutnost, protože v uvedené normě předpokládáme zničit daný prvek sestavy svazku jedním úderem. Při nedostačující mohutnosti úderu bude prakticky třeba plánovat na jeden cíl i více úderů, které nahrazují potřebnou kilotonáž, zaručují zničené cíle.

Zda jsou orientační normy opodstatněné a zdůvodněné, to by prokázala až praxe. Jsem však přesvědčen, že metoda hodnocení stavu bojeschopnosti na základě ztrát je pro soudobé podmínky, zejména při vedení boje s použitím jaderných zbraní, zcela reálná. Její přijetí a aplikace by ovlivnila i plánování použití jaderných zbraní na stupni armáda a front.